

BARKA

FUNDACJA
POMOCY
WZAJEMNEJ

Przewodnik po ekonomii społecznej

Jak wpływać na polityki publiczne, żeby przekształcać
pomoc doraźną i socjalną w rozwojową

Publikacja powstała dzięki wsparciu:

Przewodnik po ekonomii społecznej

Jak wpływać na polityki publiczne, żeby przekształcać pomoc doraźną i socjalną w rozwojową

KWIECIEŃ 2024

AUTORZY: Barbara Sadowska, Lidia Węsierska

TŁUMACZENIE: Olha Chopei, Iryna Fomina

REDAKCJA I KOREKTA : Justyna Brylewska

PROJEKT: Jadwiga Sadowska

COPYRIGHT: Fundacja Pomocy Wzajemnej Barka

WYDAWCA: Fundacja Pomocy Wzajemnej Barka
ul. św. Wincentego 6/9, 61-003 Poznań
tel. 61 668 23 00, www.barka.org.pl

Publikacja powstała dzięki wsparciu:

Spis treści

SŁOWO WSTĘPU

01

HISTORIA
EKONOMII SPOŁECZNEJ
W POLSCE

03

RODZAJE PODMIOTÓW
EKONOMII SPOŁECZNEJ

05

DZIAŁANIA REINTEGRACJI
SPOŁECZNO-ZAWODOWEJ

07

WSPÓLNOTA WZAJEMNEJ
POMOCY „EMMAUS-OSELIA”

09

DOBRA PRAKTYKA. RÓŻNE FORMY
MIESZKALNICTWA REALIZOWANE
PRZEZ FUNDACJĘ POMOCY
WZAJEMNEJ BARKA

11

ZAKOŃCZENIE

13

02

CO TO JEST
EKONOMIA SPOŁECZNA

04

POLSKIE ROZWIĄZANIA
PRAWNE W ZAKRESIE
EKONOMII SPOŁECZNEJ

06

PARTNERSTWA
LOKALNE NA RZECZ
WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO

08

ŚWIADECTWA OSÓB Z UKRAINY
UCZESTNICZĄCYCH W
CENTRACH INTEGRACJI SPOŁECZNEJ,
STAŻACH, PODEJMUJĄCE
PRACĘ W PRZEDSIĘBIORSTWACH
SPOŁECZNYCH

10

PROMOCJA RÓŻNYCH FORM
ZAMIESZKANIA (MIESZKANIA
TRENINGOWE, WSPOMAGANE
ORAZ ZAMIESZKANIE POPRZECZ
SPOŁECZNĄ AGENCJĄ NAJMU)

12

JAK ZAŁOŻYĆ WSPÓLNOTĘ
SAMOPOMOCOWĄ

Słowniczek

ES - EKONOMIA SPOŁECZNA

JST - JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

CIS - CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

KIS - KLUB INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

ZAZ - ZAKŁAD AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ

PS - PRZEDSIĘBIORSTWO SPOŁECZNE

PES - PODMIOT EKONOMII SPOŁECZNEJ

OWES - OŚRODEK WSPARCIA EKONOMII SPOŁECZNEJ

WTZ - WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ

OPS - OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ

ZKZL - ZARZĄD KOMUNALNYCH ZASOBÓW LOKALOWYCH

PUP - POWIATOWY URZĄD PRACY

AA - ANONIMOWI ALKOHOLICY

SAN - SPOŁECZNA AGENCJA NAJMU

PFRON - PAŃSTWOWY FUNDUSZ REHALIBILITACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

PL - PARTNERSTWO LOKALNE

OPP - ORGANIZACJA POŻYTKU PUBLICZNEGO

NGO - NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATION, ORGANIZACJA OBYWATELSKA

IPWB - INDYWIDUALNY PROGRAM WYCHODZENIA Z BEZDOMNOŚCI

Słowo wstępu

Fundacja Pomocy Wzajemnej Barka od ponad trzydziestu lat rozwija podejście włączające osoby w trudnościach życiowych w życie społeczno-zawodowe, we wspólnotę lokalną, w sąsiedztwo, w partnerstwo lokalne. To bardzo ważny filar polityki społecznej oraz polityki zatrudnienia, który pozwala poprawić los osób borykających się z poważnymi problemami, jak: bezrobocie, wykluczenie społeczne, zaburzenia psychiczne, uzależnienia, niepełnosprawności czy inne problemy, które utrudniają sprawne radzenie sobie z rzeczywistością.

Wypracowane w Polsce rozwiązania – centra integracji społecznej, różnego typu formy przedsiębiorstw społecznych zakładane przez organizacje obywatelskie oraz samorządy lokalne – są narzędziem pozwalającym przełamać system, w którym człowiek jest tylko usługobiorcą. Te nowe doświadczenia tworzą warunki, w których człowiek ma również udział w poprawie swojej sytuacji. W ten sposób rodzi się jego poczucie własnej wartości i sprawczości.

Bardzo ważne są również narzędzia istniejące w systemie zamówień publicznych, jak klauzule społeczne, które pozwalają samorządom zastrzec zamówienie publiczne tylko do podmiotów ekonomii społecznej. Narzędzia te kształtują solidarny lokalny rynek oraz środowisko lokalne, które jest społecznie odpowiedzialne.

W niniejszej publikacji chcielibyśmy pokazać nowe rozwiązania w zakresie polityki społecznej zarówno organizacjom i samorządom w Polsce, jak i naszym przyjaciołom z Ukrainy, ponieważ wierzymy, że są to narzędzia uniwersalne.

Naturalną konsekwencją wojny i pierwszą potrzebą czasów powojennych jest odbudowa infrastruktury. Mamy nadzieję, że zaprezentowane rozwiązania stworzą samorządom i środowiskom lokalnym możliwość podjęcia wyzwań związanych z odtwarzaniem kapitału ludzkiego, odbudową ścieżki życia – przez kryzysy, traumy i niepełnosprawności do odnalezienia swojego miejsca we wspólnocie lokalnej, swojej roli w usługach społecznych i w pracy na rzecz drugiego człowieka.

Ekonomia solidarna jest wielką szansą dla nas wszystkich.

Co to jest ekonomia społeczna?

Ekonomia społeczna (ES) obejmuje szeroki zakres działań, które mają na celu integrację społeczną, wzmacnianie społeczności lokalnych, wspieranie solidarności oraz tworzenie równych szans dla wszystkich członków społeczeństwa.

Zgodnie z Ustawą z dnia 5 sierpnia 2022 roku o ekonomii społecznej przez ES należy rozumieć działalność podmiotów ekonomii społecznej na rzecz społeczności lokalnej w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej, tworzenia miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz świadczenia usług społecznych, realizowaną w formie działalności gospodarczej, działalności pożytku publicznego i innej działalności o charakterze odpłatnym.

W Polsce do podmiotów ekonomii społecznej (PES) zalicza się:

- spółdzielnie socjalne,
- warsztaty terapii zajęciowej i zakłady aktywności zawodowej,
- centra integracji społecznej i kluby integracji społecznej,
- spółdzielnie pracy, w tym spółdzielnie inwalidów, spółdzielnie niewidomych i spółdzielnie produkcji rolnej,
- organizacje pozarządowe,
- wyznaniowe osoby prawne i jednostki organizacyjne,
- stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
- spółki akcyjne, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami, które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych, oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

Cechy odróżniające podmioty ekonomii społecznej od podmiotów prywatnych

i publicznych to: przedkładanie służby członkom lub wspólnocie ponad zysk, autonomiczne zarządzanie, demokratyczny proces decyzyjny, prymat ludzi i pracy nad kapitałem przy dystrybucji dochodów.

Historia ekonomii społecznej w Polsce

Początki ekonomii społecznej w Polsce sięgają średniowiecza, gdy powstawały różnorodne formy organizacji społecznych opartych na zasadach wspólnoty i solidarności. W tym okresie istniały cechy, gildie rzemieślnicze, a także różnego rodzaju bractwa i korporacje, które miały za zadanie zarówno ochronę interesów swoich członków, jak i wspieranie biednych i potrzebujących.

Wraz z rozwojem kapitalizmu i przemysłu w XIX wieku ekonomia społeczna w Polsce zyskała na znaczeniu. Powstawały różnego rodzaju spółdzielnie, fundacje i stowarzyszenia dobroczynne, których celem było zapewnienie opieki dla najuboższych warstw społeczeństwa.

Prekursorami ruchu spółdzielczego w Polsce byli: Stanisław Staszic, ks. Piotr Wawrzyniak, Edward Abramowski, ks. Wacław Bliziński, Maria Orsetti, Stefan Żeromski, Stanisław Wojciechowski, Teodor Toeplitz, Franciszek Stefczyk, Romuald Mielczarski, Jan Wolski, Stanisław Thugutt. Ruch spółdzielczy kształtował się w oparciu o idee samopomocy, kooperacji i solidarności. W okresie zaborów[1] spółdzielczość odegrała niespotykaną w żadnym innym kraju Europy rolę obrońcy narodowej tożsamości – jej rozwój w tym okresie był związany z działalnością oświatową i kulturalną, której celem było umacnianie tożsamości narodowej oraz budowanie wspólnoty.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku ekonomia społeczna rozwijała się dynamicznie, wspierana przez państwo oraz różnorodne organizacje społeczne.

Do pomyślnego rozwoju przyczyniło się uchwalenie w 1920 roku przez Sejm RP pierwszej polskiej ustawy o spółdzielniach. Szacuje się, że wówczas co piąty dorosły obywatel Polski był członkiem jakiejś spółdzielni, a 1/5 depozytów oszczędnościowych była składana w bankach spółdzielczych i Kasach Stefczyka. W 1937 roku było ogółem 12 860 spółdzielni, zrzeszających 3016 tys. członków, w tym: 3383 spółdzielni rolniczo-handlowych i spożywców, 1804 spółdzielni spożywców i 1408 spółdzielni mleczarskich. Spółdzielnie te były zrzeszone w wielu związkach gospodarczych i rewizyjnych[2].

[1] Zabory to okupacja państwa polskiego przez Austrię, Rosję i Prusy w latach 1772–1918.

[2] Zob. Spółdzielczość wiejska, Krajowa Rada Spółdzielcza, Warszawa 2014, s. 41.

Historia ekonomii społecznej w Polsce

Po II wojnie światowej, w okresie komunizmu, ekonomia społeczna w Polsce uległa ograniczeniu ze względu na centralizację gospodarki oraz dominację państwowego sektora. Niemniej jednak, pomimo tych trudności, wiele organizacji społecznych nadal działało, wspierając potrzebujących i promując wartości solidarnościowe.

Po transformacji ustrojowej w latach 90. XX wieku ekonomia społeczna w Polsce odżyła, otwierając się na nowe możliwości i wyzwania. Podłożem reaktywacji ES były problemy społeczne związane z transformacją ustrojową, takie jak bezrobocie strukturalne i zjawisko wykluczenia społecznego, będące jednym z efektów wprowadzenia do polskiej gospodarki mechanizmów rynkowych. Powstawały nowe spółdzielnie, fundacje, stowarzyszenia oraz przedsiębiorstwa społeczne, które angażowały się w różnorodne dziedziny życia społecznego i gospodarczego. Ukształtowano ramy prawne i strategiczne funkcjonowania tego segmentu życia społeczno-gospodarczego, a także powstał system finansowania wspierający rozwój podmiotów ekonomii społecznej.

Rzeczpospolita stała się również aktywnym uczestnikiem ruchu spółdzielczego i ekonomii społecznej na szczeblu międzynarodowym, angażując się w różnego rodzaju projekty i inicjatywy.

Obecnie ekonomia społeczna w Polsce jest silna i zróżnicowana. Obejmuje zarówno tradycyjne formy działalności, jak i nowoczesne inicjatywy. Spółdzielnie, fundacje, stowarzyszenia odgrywają istotną rolę w tworzeniu miejsc pracy, wspieraniu osób wykluczonych społecznie oraz promowaniu zrównoważonego rozwoju. Jednocześnie wyzwania związane z ubóstwem, wykluczeniem społecznym oraz ochroną środowiska wymagają ciągłego zaangażowania i innowacji w dziedzinie ekonomii społecznej.

Polskie rozwiązania prawne w zakresie ekonomii społecznej

Podstawy prawne ekonomii społecznej są tworzone przez kilka ustaw. Do kluczowych należą:

- Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 roku o ekonomii społecznej,
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym,
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 roku o spółdzielniach socjalnych,
- Ustawa z dnia 16 września 1982 roku Prawo spółdzielcze.

Dodatkowo należy zwrócić uwagę na elementy wspierające rozwój ES w Ustawie z dnia 11 września 2019 roku Prawo zamówień publicznych.

Poniżej zaprezentowano krótki opis wybranych aktów prawnych.

Od początku lat 90. XX wieku nastąpił dynamiczny rozwój organizacji obywatelskich, które koncentrowały się na bezpośrednich działaniach na rzecz osób zmarginalizowanych przez zmiany ustrojowe. Działania te opierały się głównie na tradycyjnym modelu pomocy społecznej, polegającym na dystrybucji świadczeń i usług, w dużej mierze socjalnych. Jednak część organizacji już wówczas wprowadziła do swojej działalności komponent ekonomiczny i integracyjny[1]. Wiązało się to z dużym ryzykiem, ponieważ brakowało uregulowań prawnych dających jakiekolwiek preferencje organizacjom podejmującym działania odpłatne i gospodarcze, a także procedur w przyznawaniu i rozliczaniu dotacji na realizację zadań publicznych.

Dlatego tak istotne było przyjęcie w 2003 roku ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Stworzyła ona podstawy do współpracy i partnerstwa pomiędzy organizacjami obywatelskimi i władzami wszystkich szczebli.

[1] Jedną z takich organizacji była Fundacja Pomocy Wzajemnej Barka, która prowadząc domy wspólnotowe dla osób w kryzysie bezdomności, uruchomiła jednocześnie produkcję i realizację usług na rzecz społeczności lokalnych, w których funkcjonowały te domy.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

Ustawa reguluje między innymi zasady prowadzenia działalności pożytku publicznego przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych oraz współpracy organów administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi. Regulacje dotyczą prowadzenia działalności statutowej nieodpłatnej, odpłatnej i gospodarczej, co ma kluczowe znaczenie w kontekście procesu ekonomizowania się organizacji obywatelskich.

Działalność pożytku publicznego nie jest działalnością gospodarczą (z pewnymi zastrzeżeniami, o których poniżej) i może być prowadzona jako działalność nieodpłatna lub jako działalność odpłatna. Z działalnością nieodpłatną mamy do czynienia wówczas, gdy podmioty realizujące zadania publiczne nie pobierają za to wynagrodzenia. Podmioty prowadzące działalność nieodpłatną zaliczają się do podmiotów ekonomii społecznej, ale nie do przedsiębiorstw społecznych. Aby uzyskać status PS, trzeba prowadzić działalność odpłatną i/lub gospodarczą.

Działalność odpłatna pożytku publicznego to:

- 1) działalność prowadzona przez podmioty określone w ustawie w sferze zadań publicznych, za którą pobierają wynagrodzenie;
- 2) sprzedaż wytworzonych towarów lub świadczenie usług w zakresie:
 - rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych na zasadach określonych
 - w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych lub
 - integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, o których mowa w ustawie o zatrudnieniu socjalnym oraz ustawie o spółdzielniach socjalnych,
 - sprzedaż przedmiotów darowizny.

Przychód z działalności odpłatnej pożytku publicznego służy wyłącznie prowadzeniu działalności pożytku publicznego.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

Działalność odpłatna pożytku publicznego podmiotów wymienionych w ustawie stanowi działalność gospodarczą, jeżeli:

- wynagrodzenie, o którym mowa powyżej, jest w odniesieniu do działalności danego rodzaju wyższe od tego, jakie wynika z kosztów tej działalności lub
- przeciętne miesięczne wynagrodzenie osoby fizycznej z tytułu zatrudnienia przy wykonywaniu statutowej działalności odpłatnej pożytku publicznego za okres ostatniego roku obrotowego, a w przypadku zatrudnienia trwającego krócej niż rok obrotowy – za okres tego zatrudnienia, przekracza 3-krotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego za rok poprzedni.

Nie można prowadzić odpłatnej działalności pożytku publicznego i działalności gospodarczej w odniesieniu do tego samego przedmiotu działalności.

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym

W tym samym czasie uchwalono ustawę o zatrudnieniu socjalnym umożliwiającą powoływanie i funkcjonowanie takich podmiotów reintegracyjnych jak centrum integracji społecznej (CIS) i klub integracji społecznej (KIS). Zamyśl ustawy był inspirowany działaniami Fundacji Pomocy Wzajemnej Barka, która prowadziła warsztaty edukacyjne i zawodowe dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w Poznaniu. Od 2003 roku ustawa była kilkakrotnie nowelizowana, ostatnia nowelizacja weszła w życie 15 lutego 2022 roku.

Zatrudnienie socjalne jest tu rozumiane jako zapewnienie osobom zagrożonym wykluczeniem możliwości uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez CIS i KIS.

CIS realizuje reintegrację zawodową i społeczną przez następujące usługi:

- 1) kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiąganie pozycji społecznych dostępnych osobom niepodlegającym wykluczeniu społecznemu; usługi te mogą być realizowane na rzecz pracowników przedsiębiorstw społecznych, o których mowa w ustawie o ekonomii społecznej;
- 2) nabywanie umiejętności zawodowych oraz przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych;
- 3) naukę planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym staraniem, zwłaszcza przez możliwość osiągnięcia własnych dochodów przez zatrudnienie lub działalność gospodarczą;
- 4) uczenie umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami pieniężnymi.

Natomiast KIS może organizować w szczególności:

- 1) działania mające na celu pomoc w znalezieniu pracy na czas określony, w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy u pracodawców, wykonywania usług na podstawie umów cywilnoprawnych oraz przygotowanie do podjęcia zatrudnienia lub podjęcia działalności w formie spółdzielni socjalnej,
- 2) prace społecznie użyteczne,
- 3) roboty publiczne,
- 4) poradnictwo prawne,
- 5) działalność samopomocową w zakresie zatrudnienia, spraw mieszkaniowych i socjalnych,
- 6) staże.

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

Od końca lat 90. było możliwe tworzenie warsztatów terapii zajęciowej (WTZ) i zakładów aktywności zawodowej (ZAZ) (na podstawie Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych).

ZAZ prowadzi dwojaką działalność:

- 1) obsługowo-rehabilitacyjną: rehabilitację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych,
- 2) działalność gospodarczą.

Rolą ZAZ-ów jest realizacja trzech rodzajów rehabilitacji:

- zawodowej, rozumianej jako przygotowanie do wykonywania czynności na danym stanowisku pracy, wyposażenia pracownika w niezbędne umiejętności, a w miarę możliwości i kwalifikacje zawodowe (np. uprawnienia, certyfikaty),
- leczniczej, poprzez zapewnienie dostępu na terenie zakładu do usług rehabilitacyjnych (urządzeń i fachowej kadry),
- społecznej, poprzez pomoc w odnalezieniu się w nowej roli, w pełnieniu różnych ról społecznych, codziennym funkcjonowaniu, poprawie jakości życia.

Terapia zajęciowa realizowana przez WTZ zmierza do rozwijania:

- 1) umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej,
- 2) psychofizycznych sprawności oraz podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych umożliwiających uczestnictwo w szkoleniu zawodowym albo podjęcie pracy.

Formy terapii w WTZ:

- terapia zajęciowa,
- zajęcia ruchowe,
- zajęcia ogólnousprawniające,
- komunikacja społeczna,
- terapia psychologiczna.

Ustawa o spółdzielniach socjalnych

Ustawa ta określa zasady zakładania i prowadzenia spółdzielni socjalnych.

Celem spółdzielni socjalnej jest działalność na rzecz społecznej i zawodowej reintegracji członków oraz pracowników spółdzielni.

Społeczna reintegracja jest tu rozumiana jako odbudowa lub nabycie i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu, w tym rehabilitacja osób niepełnosprawnych.

Natomiast zawodowa reintegracja to zdobycie nowych kwalifikacji, kompetencji, wiedzy i umiejętności w celu odbudowania lub uzyskania i podtrzymania zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy i awansu zawodowego, w tym rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych.

Spółdzielnia socjalna może prowadzić statutową działalność nieodpłatną, odpłatną i działalność gospodarczą. Działalność statutowa obejmuje między innymi działalność w zakresie społecznej i zawodowej reintegracji.

Ustawa o ekonomii społecznej

Domknięciem systemu prawnego było uchwalenie w 2022 roku ustawy o ekonomii społecznej.

Ustawa reguluje między innymi:

- 1) organizację i zasady działania przedsiębiorstwa społecznego,
- 2) zasady uzyskiwania i utraty statusu przedsiębiorstwa społecznego oraz nadzór nad przedsiębiorstwem społecznym,
- 3) instrumenty wsparcia przedsiębiorstwa społecznego,
- 4) zasady i formy wspierania rozwoju ekonomii społecznej przez organy administracji publicznej.

Równolegle do rozwiązań prawnych były wprowadzane rozwiązania o charakterze systemowym, wspierające budowę otoczenia ekonomii społecznej, takie jak krajowy i regionalne programy rozwoju ES, krajowy i regionalne komitety ds. rozwoju ES, sieć ośrodków wsparcia ekonomii społecznej, system finansowania ES.

Dzięki wymienionym powyżej aktom prawnym, a także rozwiązaniom systemowym i finansowym nastąpił dynamiczny rozwój ekonomii społecznej w Polsce.

Rodzaje podmiotów ekonomii społecznej

Do podmiotów ekonomii społecznej (PES) zalicza się:

- spółdzielnie socjalne,
- warsztaty terapii zajęciowej i zakłady aktywności zawodowej,
- centra integracji społecznej i kluby integracji społecznej,
- spółdzielnie pracy, w tym spółdzielnie inwalidów, spółdzielnie niewidomych i spółdzielnie produkcji rolnej,
- organizacje pozarządowe,
- wyznaniowe osoby prawne i jednostki organizacyjne,
- stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
- spółki akcyjne, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami, które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych, oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

Status przedsiębiorstwa społecznego (PS) mogą uzyskać tylko niektóre PES:

- spółdzielnie socjalne,
- spółdzielnie pracy, w tym spółdzielnie inwalidów, spółdzielnie niewidomych i spółdzielnie produkcji rolnej,
- organizacje pozarządowe,
- wyznaniowe osoby prawne i jednostki organizacyjne,
- stowarzyszenie jednostek samorządu terytorialnego,
- spółki akcyjne, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami, które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych, oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników,
- jednostki tworzące podmioty ekonomii społecznej.

Rodzaje podmiotów ekonomii społecznej

Aby uzyskać status PS, podmioty te muszą spełniać między innymi następujące warunki:

- prowadzić działalność odpłatną pożytku publicznego, działalność gospodarczą lub inną działalność o charakterze odpłatnym;
- Skarb Państwa, jednostka samorządu terytorialnego, państwowa albo samorządowa osoba prawna lub osoba fizyczna nie posiadają nad danym PES kontroli, czyli decydującego wpływu. Z warunku tego wyłączone są spółdzielnie socjalne założone przez osoby prawne;
- działalność PS służy rozwojowi lokalnemu i ma na celu: reintegrację społeczną
- i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub realizację usług społecznych;
- podmiot zatrudnia co najmniej 3 osoby na podstawie umowy o pracę lub spółdzielczej umowy o pracę w wymiarze co najmniej $\frac{1}{2}$ pełnego wymiaru czasu pracy;
- w PS działającym w celu reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym co najmniej 30% ogółu osób zatrudnionych muszą stanowić osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, zatrudnione w wymiarze co najmniej $\frac{1}{2}$ pełnego wymiaru czasu pracy;
- w przypadku każdej zatrudnionej osoby zagrożonej wykluczeniem społecznym, dla której miejsce pracy zostało utworzone przy wsparciu dotacyjnym, PS musi opracować i realizować indywidualny plan reintegracyjny przez okres nie krótszy niż okres zatrudnienia tej osoby wymagany w związku ze wsparciem dotacyjnym);
- PS posiada organ konsultacyjno-doradczy, w skład którego wchodzi wszystkie osoby zatrudnione w tym przedsiębiorstwie; gdy pracowników jest powyżej 10, wówczas w skład organu wchodzi przedstawiciele tych osób w liczbie nie mniejszej niż 3;
- PS nie przeznacza zysku albo nadwyżki bilansowej uzyskanych z wykonywanej działalności do podziału między swoich członków, udziałowców, akcjonariuszy i osoby w nim zatrudnione.

Partnerstwa lokalne na rzecz włączenia społecznego

Partnerstwo lokalne (PL) zazwyczaj jest ujmowane jako platforma współpracy pomiędzy partnerami, reprezentującymi różne obszary życia społeczno-gospodarczego, którzy w sposób trwały i systematyczny projektują i realizują określone działania mające na celu rozwój środowiska lokalnego i budowanie tożsamości społeczności lokalnej. Działalność partnerstwa może dotyczyć każdej dziedziny życia, a także każdego obszaru, w którym występują określone problemy społeczne. Wynika stąd duża różnorodność działań partnerstw, które podejmują inicjatywy społeczne, gospodarcze, kulturalne, edukacyjne, sportowe itp.

Proces tworzenia i funkcjonowania partnerstwa musi uwzględniać określone zasady, wśród których należy wymienić: dobrowolność uczestnictwa, równorzędność wszystkich partnerów, przejrzystość działania, demokratyczny sposób podejmowania decyzji, wzajemne poszanowanie i tolerancję. Wskazane jest też przyjęcie zasady apolityczności.

Każdy z partnerów wnosi do partnerstwa swoje kompetencje i zasoby, ponosi także – rozłożone równomiernie – koszty działania oraz ewentualne ryzyko związane z podjętym działaniem.

Czynnikami pożądanymi jest długotrwałość oraz wielosektorowość partnerstwa. Długotrwałość umożliwia wypracowanie programu działania, dotyczącego nie tylko rozwiązywania problemów bieżących, ale przede wszystkim określenia kierunków pracy (celów strategicznych) uwzględniających dłuższą perspektywę czasową. Wielosektorowość, oznaczająca pochodzenie partnerów z różnych sektorów życia społeczno-gospodarczego, stanowi mocny atut partnerstwa, umożliwia bowiem zwiększenie skuteczności jego działania oraz integrację całej społeczności lokalnej.

Fundacja Pomocy Wzajemnej Barka animuje w gminach w całej Polsce partnerstwa lokalne na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. W trakcie systematycznych spotkań członkowie partnerstwa są edukowani w zakresie problemów społecznych i rozwiązań z obszaru ekonomii społecznej, uczestniczą w wizytach studyjnych do funkcjonujących PL, a następnie biorą udział w warsztatach, w trakcie których opracowują lokalny Program rozwoju ES. W Programie partnerstwo określa kierunki rozwoju ES w swojej gminie, w tym powstanie nowych podmiotów, tj. centrów/klubów integracji społecznej czy przedsiębiorstw społecznych.

Partnerstwa lokalne na rzecz włączenia społecznego

Kolejnym krokiem jest wdrożenie Programu w życie. Partnerzy pozyskują środki zewnętrzne, dzięki którym uruchamiają CIS/KIS lub PS. Dzięki temu zwiększa się dostępność usług społecznych dla lokalnej społeczności. Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym mogą przystąpić do programu reintegracyjnego w centrum lub klubie, a następnie podjąć zatrudnienie w przedsiębiorstwie społecznym. Rolą samorządu gminnego jest stworzenie wraz z partnerami bezpiecznych warunków do utworzenia i funkcjonowania nowego PES. JST może zapewnić lokal na preferencyjnych warunkach, pozyskać partnerów biznesowych, a także zlecać odpłatnie realizację usług, dzięki czemu podmiot zyska stabilność finansową. Samorząd może zlecać usługi z wykorzystaniem klauzul społecznych w zamówieniach publicznych.

Istotnym członkiem PL są przedstawiciele lokalnego biznesu. Dzięki swojemu doświadczeniu i zasobom lokalne firmy mogą wnieść duży wkład w rozwój ekonomii społecznej. Już na etapie opracowywania Programu rozwoju ES pomagają przeprowadzić analizę, jakie produkty lub usługi mogą znaleźć odbiorców na terenie gminy i jakie warto wprowadzić do oferty CIS lub PS. Natomiast na etapie wdrażania firmy mogą:

- organizować praktyki dla uczestników CIS,
- zatrudniać absolwentów CIS/KIS,
- kupować od CIS i PS produkty i usługi,
- wspierać PES w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu,
- prowadzić mentoring dla liderów PS.

Działania reintegracji społeczno-zawodowej

Organizacje obywatelskie odgrywają kluczową rolę w prowadzeniu działań reintegracyjnych skierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Mogą to robić w ramach swojej działalności statutowej, nieodpłatnie i odpłatnie, a także działalności gospodarczej.

Centra i kluby integracji społecznej

Najbardziej kompleksowe programy reintegracyjne są oferowane przez centra i kluby integracji społecznej (CIS i KIS).

Centrum integracji społecznej może zostać utworzone przez jednostki budżetowe, organizacje pozarządowe, spółdzielnie socjalne oraz wyznaniowe osoby prawne. Wnioski o nadanie statusu CIS składa się do wojewody i to on jest uprawniony do sprawowania kontroli nad tymi jednostkami. Status CIS jest przyznawany na okres 5 lat, chcąc kontynuować działalność przed końcem upływu tego okresu, należy złożyć kolejny wniosek.

Utworzenie i funkcjonowanie CIS i KIS może być finansowane ze środków podmiotów tworzących lub z dotacji na wyposażenie pochodzącej z dochodów własnych województwa przeznaczonych na realizację wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Marszałek województwa może przyznać centrum lub klubowi integracji społecznej dotację na wyposażenie oraz przyznać centrum dotację na działalność przez okres pierwszych 3 miesięcy.

Źródłem finansowania funkcjonowania centrum mogą być także:

- działalność wytwórcza, handlowa lub usługowa prowadzona przez CIS. Należy podkreślić, że nie jest to działalność gospodarcza, natomiast może być prowadzona jako statutowa działalność odpłatna pożytku publicznego,
- dotacje od jednostek samorządu terytorialnego,
- środki z Unii Europejskiej,
- dotacje z budżetu państwa pochodzące z resortowych programów dedykowanych CIS i KIS.

Okres uczestnictwa w CIS może trwać do 12 miesięcy (w tym pierwszy miesiąc jest miesiącem próbnym), ale istnieje możliwość przedłużenia tego okresu o kolejne 12 miesięcy. Tygodniowo uczestnik przebywa w centrum nie mniej niż 30 i nie więcej niż 40 godzin.

Uczestnicy CIS otrzymują co miesiąc świadczenie integracyjne w wysokości 120% zasiłku dla bezrobotnych które jest finansowane ze środków Funduszu Pracy. Uczestnikowi można również przyznać motywacyjną premię integracyjną, która nie może przekroczyć 100% wysokości świadczenia integracyjnego. Premia nie jest finansowana z Funduszu Pracy, przeważnie pochodzi z przychodów CIS uzyskiwanych z prowadzonej działalności.

Działania reintegracji społeczno-zawodowej

W okresie uczestnictwa w zajęciach w CIS uczestnikowi przysługuje 6 dni wolnych od zajęć (w przypadku wydłużenia okresu uczestnictwa – dodatkowe 6 dni).

Kluby mogą być prowadzone przez te same podmioty, które mogą prowadzić CIS. Aby powołać KIS, należy dokonać zgłoszenia do wojewody. Podobne są również źródła finansowania.

Warunkiem uczestnictwa w KIS jest realizacja kontraktu socjalnego, o którym mowa w przepisach o pomocy społecznej. Okres uczestnictwa w KIS jest ustalany indywidualnie. Uczestnicy KIS nie otrzymują świadczenia integracyjnego.

Warsztaty terapii zajęciowej i zakłady aktywności zawodowej

Podmiotami specjalizującymi się w reintegracji osób z niepełnosprawnościami są warsztaty terapii zajęciowej (WTZ) i zakłady aktywności zawodowej (ZAZ).

Warsztat terapii zajęciowej

Warsztat jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówką stwarzającą osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. WTZ mogą być organizowane przez fundacje, stowarzyszenia lub przez inne podmioty.

Uczestnicy WTZ mogą brać udział w nieodpłatnych praktykach zawodowych u pracodawcy, w tym w spółdzielni socjalnej lub przedsiębiorstwie społecznym, o którym mowa w ustawie o ekonomii społecznej, w wymiarze do 15 godzin tygodniowo przez okres do 3 miesięcy, z możliwością przedłużenia do 6 miesięcy.

Koszty utworzenia i działalności warsztatów są współfinansowane ze środków PFRON oraz ze środków samorządu powiatowego (w wysokości co najmniej 10% tych kosztów) lub innych źródeł. Działalność warsztatu jest działalnością o charakterze niezarobkowym. Ewentualny dochód ze sprzedaży produktów i usług wykonanych przez uczestników warsztatu w ramach realizowanego przez nich programu rehabilitacji i terapii przeznacza się w porozumieniu z uczestnikami na pokrycie wydatków związanych z integracją społeczną uczestników.

Działania reintegracji społeczno-zawodowej

Zakład aktywności zawodowej

Zakład aktywności zawodowej (ZAZ) nie ma osobowości prawnej i funkcjonuje jako jednostka wyodrębniona w instytucji lub organizacji, która go utworzyła. ZAZ mogą założyć: gmina, powiat, fundacja, stowarzyszenie lub inna organizacja społeczna, której celem jest rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych. Decyzję w sprawie przyznania statusu zakładu aktywności zawodowej wydaje wojewoda.

W zakładzie co najmniej 70% zatrudnionych muszą stanowić osoby niepełnosprawne (w szczególności skierowane przez PUP):

- zaliczone do znacznego stopnia niepełnosprawności,
- zaliczone do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną, przy czym stan zatrudnienia tych osób nie może być wyższy niż 35% ogółu zatrudnionych.

Przepisy nakładają na organizatora ZAZ obowiązek podpisania z pracownikami umów o pracę. ZAZ z założenia miały być etapem pośrednim pomiędzy podmiotami takimi jak warsztaty terapii zajęciowej czy środowiskowe domy samopomocy a otwartym rynkiem pracy, jednak ustawodawca nie określił maksymalnego okresu zatrudnienia w ZAZ, w związku z czym dla przynajmniej części osób z niepełnosprawnością zatrudnienie w zakładzie może być docelowym miejscem pracy.

ZAZ może korzystać z systemu dofinansowania ze środków PFRON oraz środków samorządu terytorialnego. PFRON może sfinansować nie tylko koszty utworzenia ZAZ, ale także jego prowadzenia (z wyłączeniem kosztów działalności gospodarczej), w szczególności:

- działalność rehabilitacyjną,
- wynagrodzenia dla pracowników (do wysokości 130% wynagrodzenia minimalnego).

Organizacja prowadząca ZAZ jest zwolniona z podatków w zakresie działalności ZAZ.

Programy reintegracyjne mogą być realizowane przez organizacje obywatelskie w ramach różnego typu projektów, w tym finansowanych ze źródeł krajowych, np. z Funduszu Inicjatyw Obywatelskich, a także ze środków Unii Europejskich. Obecnie można startować w naborach wniosków realizowanych w ramach regionalnych programów operacyjnych (np. Fundusze Europejskie dla Wielkopolski) lub krajowym programie operacyjnym – Fundusze dla Rozwoju Społecznego.

Świadczenia osób z Ukrainy uczestniczących w Centrach Integracji Społecznej, stażach, podejmujących pracę w przedsiębiorstwach społecznych

Oksana Mykhasiuk, pracownica kuchni

Kiedy wybuchła wojna, musiałam wyjechać do Polski z dwójką małych synów. Pierwszą rzeczą, w której pomogła mi Fundacja Barka, było znalezienie miejsca, w którym mogliśmy się zatrzymać. Zamieszkaliśmy w wielopokojowym mieszkaniu z innymi rodzinami. Potem zostałam przyjęta do Centrum Integracji Społecznej, prowadzonego przez Barkę, do warsztatu gastronomiczno-cateringowego. Wcześniej nie pracowałam w kuchni, ale doświadczenie w domu i szkolenie w CIS, wsparcie zespołu pomogły mi odzyskać wiarę w siebie! Podoba mi się harmonogram pracy, ponieważ mam czas na zaprowadzenie i odebranie dzieci z przedszkola. Samotna matka nie może pracować na nocne zmiany ani w weekendy. Praca w CIS nie oznacza dużego dochodu, ale jest wsparcie psychologiczne i socjalne, uczęszczam na zajęcia i spotkania integracyjne. Pracuję legalnie i czuję się bezpiecznie.

Fot. Oksana Mykhasiuk (pierwsza z lewej)

Świadczenia osób z Ukrainy uczestniczących w Centrach Integracji Społecznej, stażach, podejmujących pracę w przedsiębiorstwach społecznych

Olga Makarenko, księgowa

Znalezienie pracy w innym kraju było trudne, ponieważ od razu musiałam zmierzyć się z kwestiami językowymi i różnicami w prawie podatkowym i prawie pracy w księgowości. Ponadto jestem matką trójki dzieci. Najmłodsze w chwili naszego przyjazdu do Polski miało dwa lata. Ukończyłam kurs rachunkowości w Stowarzyszeniu Księgowych w Poznaniu oraz kursy języka polskiego i zakwalifikowałam się do projektu stażowego. Fundacja Barka znalazła firmę, która zgodziła się przyjąć mnie na staż bez żadnego doświadczenia jako księgowa w Polsce. Po trzech miesiącach stażu okazałam się dobrym specjalistą i zostałam zatrudniona na stałe. Dzięki programowi stażowemu znów pracuję w swojej ulubionej dziedzinie, zarabiam i jestem częścią zespołu. Czuję się potrzebna i mogę się cały czas rozwijać

Fot. Olga Makarenko

Świadczenia osób z Ukrainy uczestniczących w Centrach Integracji Społecznej, stażach, podejmujących pracę w przedsiębiorstwach społecznych

Liubov Maksymiv, opiekunka, ratownik medyczny

W styczniu 2022 roku w moim życiu wydarzyły się dwie tragedie w ciągu jednego miesiąca: 8 stycznia zmarła moja matka, a 2 tygodnie później zmarł mój mąż, który był dla mnie wielkim przyjacielem. Odeszli w moich ramionach niemal w tym samym czasie i nie trzeba dodawać, że było to dla mnie traumatyczne przeżycie. Miesiąc później rozpoczęła się nasza narodowa tragedia, która nie pozostawiła miejsca na osobiste uczucia, zmusiła mnie do zmobilizowania wszystkich rezerw mojego ciała i duszy i zaangażowania się w pracę. 3 marca zgłosiłam się do Polski z grupą kobiet, które potrzebowały pomocy w drodze. Osoby chore, po operacjach, kobiety w ciąży z dziećmi – to była nasza grupa. Po przyjeździe na miejsce otrzymaliśmy dużą pomoc i wsparcie od p. Grażyny Stachowiak ze Spółdzielni Socjalnej „Uciec Dysforii”. Zjednoczyliśmy się, modliliśmy się i nie traciliśmy nadziei. Nie miałam zamiaru zostać, ale zrozumiałam, że jestem tu potrzebna. Jestem nauczycielką (mam 68 lat), ale w Polsce ukończyłam kurs M.14 – ratownika medycznego, pracuję jako opiekun medyczny z osobami starszymi i dziećmi z niepełnosprawnością w Spółdzielni Socjalnej „Uciec Dysforii”. Udzielam się i pomagam, jak tylko mogę, ale bez pomocy Polski nie byłabym w stanie zrobić tyle, ile robiłam. Podczas mojego pobytu tutaj otrzymałam wiele pomocy od zwykłych ludzi i władz. Jestem wdzięczna Bogu, że znalazłam się w miejscu, gdzie jestem potrzebna i mam możliwość pomagać mojej ojczyźnie!

Fot. Liubov Maksymiv

Wspólnota Wzajemnej Pomocy „Emmaus-Oselia”

Wspólnota Wzajemnej Pomocy „Emmaus-Oselia” powstała we Lwowie w 2003 roku.

Był to czas, kiedy wiele osób znalazło się w trudnej sytuacji życiowej, znalazło się na ulicy, było wielu bezrobotnych. A jednocześnie społeczeństwo miało uprzedzenia do osób bezdomnych, że to szkodniki, alkoholicy i w ogóle ludzie, którzy nie mają praw i miejsca w społeczeństwie.

Olesia Sanocka była z zawodu artystką, ale miała bardzo żywe poczucie sprawiedliwości i zaczęła prowadzić sesje rysunkowe z ludźmi w trudnej sytuacji życiowej (obecnie nazywane arteterapią). Stopniowo zapoznała się z ideami międzynarodowego ruchu Emmaus. Przyjechała do Barki na konferencję z okazji otwarcia wspólnoty Barka w Marszewie. Potem jeszcze wielokrotnie odwiedzała w Polsce Barkę i Wspólnotę Emmaus w Lublinie. To dało jej impuls do tworzenia wspólnot integracyjnych i pomocy osobom bezdomnym. Misją Oselii jest pomoc osobom bezdomnym w odnalezieniu godności w społeczeństwie oraz pomoc społeczeństwu w zaakceptowaniu każdej osoby.

Fundacja prowadzi ewidencję osób, które przeszły resocjalizację w środowisku, a także statystyki osób zgłaszających się do ośrodka wsparcia. Podstawową wartością organizacji jest to, że każdy, kto żyje we wspólnocie, pracuje i wykonuje taką pracę, na jaką pozwala jego stan. Praca przywraca poczucie godności, gdyż człowiek, który żył na ulicy, ma niską samoocenę i liczne kompleksy. Społeczeństwo stara się nie zwracać uwagi, nie dostrzegać bezdomnych, unikać ich. Aby taką osobę zrehabilitować, należy dać jej poczucie, że jest potrzebna i ma równe prawa. Zatem pracując razem, wykonując wspólne zadanie, człowiek na nowo uczy się odpowiedzialności, przywraca wiarę w swoje siły i możliwości oraz ma poczucie szacunku do samego siebie.

Czasami rozumiemy dobroczynność jako dobry uczynek bogatej osoby, która dzieli się z biednymi. Tutaj tak nie jest. Wszyscy ludzie są postrzegani jako równi: potrzebujemy cię, potrzebujemy twojej pomocy, aby dostarczyć jedzenie, otworzyć centrum wsparcia, posortować rzeczy, pomóc innym pójść do fryzjera lub pokazać im, gdzie wziąć prysznic za darmo. W ten sposób osoba przeistacza się z przedmiotu, który potrzebuje pomocy, w podmiot, który jej udziela. Osoba, która wczoraj przyszła po ciepły posiłek i otrzymała to jedzenie, jest teraz czysta, ubrana i ostrzyżona – stoi i pomaga innym, a to nadaje życiu nowy sens.

Wspólnota Wzajemnej Pomocy „Emmaus-Oselia”

W społeczności osoby wcześniej bezdomne nazywane są „companioni”. Każdy otrzymuje kartę rozwoju osobistego i plan wyjścia z bezdomności, plan tego, co chciałby zmienić w swoim życiu, koncentrujący się nie na przeszłości, ale na przyszłości. Społeczność ma companionów, pracowników i wolontariuszy. Jest wspólne gospodarstwo, treningi społeczne, terapia uzależnień, wspólny wypoczynek i spotkania integracyjne, pokazujące, że można cieszyć się życiem bez alkoholu, a wszyscy angażują się w pomoc biedniejszym od siebie. Fundacja jako pierwsza w Ukrainie rozdawała żywność bezdomnym w samym centrum Lwowa. Od 20 lat, w każdy czwartek o godzinie 14:00, obok Baszty Prochowej, samochód Oselii przywozi żywność i rozdaje ją bezdomnym. Głównym celem nie jest nakarmienie bezdomnych, ale pokazanie im, że istnieje wyjście z ich trudnej sytuacji, że myśli się o nich, troszczy się o nich i że jest gotowość do przyjęcia do społeczności. To pierwszy kontakt z osobami bezdomnymi, które są zapraszane do Centrum Wsparcia. Jest to sanitarno-higieniczny ośrodek dzienny, w którym znajduje się fryzjer, lekarz, prysznic, można wyprać swoje ubrania.

Oselia zaczęła swoją działalność od zorganizowania kolacji wigilijnej dla osób bezdomnych. Do świątecznego stołu zaproszono wszystkich, którzy są samotni i nie mają środków, aby kupić niezbędne produkty. W końcu to rodzinne święta, kiedy ludzie wyjeżdżają do rodziców i przyjaciół. Od 20 lat Oselia gromadzi około 300 osób, aby wspólnie świętować.

Podczas pandemii, kiedy ludzie musieli pozostać w domach dla własnego bezpieczeństwa, bezdomni zostali pominięci. Dlatego Oselia zwiększyła liczbę łóżek, aby pomieścić więcej osób, zaczął aktywnie działać i pomagać jeszcze bardziej, ponieważ ludzie nie mieli nawet dostępu do wody pitnej.

Teraz pojawiło się nowe wyzwanie – wojna, smutek, rozpacz, strata – i nie można się na to przygotować. Tysiące przesiedleńców wewnętrznych potrzebowało pomocy, ponieważ nie mieli ubrań, nie mieli, gdzie mieszkać i stracili swój dobytek. Otworzyły się więc drzwi dla osób wewnętrznie przesiedlonych.

Wspólnota Wzajemnej Pomocy „Emmaus-Oselia”

Zarabiają na życie na własnymi siłami. Głównym sposobem jest sortowanie zużytych rzeczy. We Lwowie znajdują się kontenery, w których ludzie zostawiają zbędne rzeczy. Mogą to być ubrania, książki, zabawki, buty, akcesoria. Rzeczy są sortowane i dystrybuowane dalej. Wygodne, ciepłe ubrania są przekazywane do Centrum Wsparcia, gdzie osoby w trudnej sytuacji życiowej mogą wybrać wszystko, czego potrzebują za darmo. Sukienki, spódnice, buty na wysokim obcasie, zabawki, torebki i biżuteria są wysyłane do dwóch sklepów charytatywnych, w których pracują kompanioni.

Ci, którzy chcą przekazać darowiznę na cele charytatywne, mogą kupić przedmioty i w ten sposób wesprzeć organizację Oselia. Dochód ze sklepów charytatywnych przeznaczany jest na zakup żywności dla bezdomnych, produktów higienicznych, utrzymanie społeczności itp. Wiele przedmiotów jest również wysyłanych na wschód Ukrainy – do ofiar wojny i organizacji pomagających przesiedleńcom wewnętrznym. Złom metalowy, bawełna, polietylen, plandeki i szkło są wysyłane do recyklingu. Zapewnia to również dodatkowe fundusze na utrzymanie społeczności. W ten sposób wykonywana jest nie tylko praca społeczna, ale także praca na rzecz środowiska.

Oselia prowadzi warsztat naprawy używanych mebli. Kompanioni naprawiają i odnawiają stare sprzęty, można skorzystać z tej usługi na zamówienie lub przekazać niepotrzebne meble, które zostaną odnowione i przekazane ludziom lub sprzedane w sklepach charytatywnych.

Schronisko socjalne jest ostatnim etapem resocjalizacji. Na przykład młodzi ludzie, którzy są gotowi do pracy, założenia rodziny i samodzielnego utrzymania się, zamieszkują oddzielnie.

Lokal w którym prowadzą swoje działania należy do Lwowskiej Rady Miejskiej i jest wynajmowany na preferencyjnych warunkach. Budynek został wyremontowany z funduszy grantowych, ponieważ jego stan był całkowicie niezdatny do zamieszkania, a obecnie jest wykorzystywany jako schronisko społeczne.

Wspólnota Wzajemnej Pomocy „Emmaus-Oselia”

Przedstawiciele Barki odwiedzili Wspólnotę Oselia we Lwowie w dniach 8–11 kwietnia 2024 roku. Podczas wizyty kręcono film o jej działalności. Premiera planowana jest na 14 czerwca 2024 roku w Poznaniu, podczas konferencji.

W ramach 5-dniowej wizyty studyjnej weźmie w niej udział delegacja z Ukrainy, składająca się z 14 osób. Będą to przedstawiciele organizacji obywatelskich i samorządów lokalnych z 5 gmin: Ivanofrankovska, Winnicy, Kijowa, Lwowa i Mikołajowa. Są oni zainteresowani rozszerzaniem podejścia Oselii z wykorzystaniem doświadczeń systemowych wypracowanych w Polsce.

Rola Oselii jest bardzo ważna. Dzięki wizycie studyjnej w Polsce wraz z władzami 5 ukraińskich gmin będzie mogła umocnić swoją pozycję w stosunku do władz publicznych, które trudno przekonać do podjęcia współpracy z NGO-sami. Gminne władze zobaczą rozwiązania z zakresu zamówień publicznych z klauzulami społecznymi w polskich samorządach, co też może je odważyć do podejmowania współpracy nie tylko w oparciu o grant dla NGO, ale również w oparciu o kontrakt podpisany na świadczenie usług dla mieszkańców gminy. Wizyta w Barce umożliwi zapoznanie się z rozwiązaniami ekonomii społecznej, które objęły nie tylko polskich obywateli, ale również obywateli z UA nieradzących sobie w naszym kraju.

Wspólnota Wzajemnej Pomocy „Emmaus-Oselia”

Valentyn, kucharz

Jest w społeczności Oselii od trzech miesięcy. Pochodzi z Doniecka. Jego matka porzuciła go w szpitalu, więc nigdy nie poznał swoich prawdziwych rodziców, a jedynie rodziców zastępczych, którzy adoptowali go, gdy miał 5 lat. Później odnalazł swoją rodzinę – matkę, wielu braci i siostry – ale nigdy nie odważył się ich poznać. Rodzice zastępczy wypisali go z mieszkania, gdy skończył 18 lat i powiedzieli mu, że musi sam o siebie zadbać. Wstąpił do Donieckiego Zawodowego Liceum Przemysłu Spożywczego i Przetwórczego, aby uczyć się zawodu piekarza i cukiernika. Dostał pokój w akademiku i był na liście oczekujących na darmowe mieszkanie.

Wojna zmieniła życie Valentyna. W 2015 roku akademik został trafiony pociskiem i zniszczony, a on musiał szukać nowego dachu nad głową. W Kijowie najpierw pracował w kuchni w ławrze, a kiedy rozpoczął się covid, był kucharzem w organizacji charytatywnej Sióstr Miłosierdzia Zakonu Matki Teresy. W 2023 roku organizacja ograniczyła swoją działalność i los zmusił Valentyna do poszukiwania nowego miejsca. Usłyszał o Oselii od ojca Sebastiana i postanowił spróbować.

Tutaj znalazł nie tylko dach nad głową, pracę i przyjazny zespół, ale także poczucie domu, opieki i ciepła, o którym marzył od dzieciństwa. Teraz jest potrzebny ludziom w potrzebie i to nadaje jego życiu nowy sens. A „mieszkańcy” cieszą się wspianymi potrawami i ciastami, które Valentyn umiejętnie przygotowuje dla wszystkich w kuchni wspólnoty.

fot. Valentyn

Promocja różnych form zamieszkania (mieszkania treningowe, wspomagane oraz zamieszkanie poprzez Społeczną Agencję Najmu)

Mieszkanie treningowe lub wspomagane

Mieszkanie treningowe lub wspomagane przyznawane jest osobie pełnoletniej, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, ale nie wymaga całodobowej opieki. Wśród osób, które mogą ubiegać się o takie mieszkanie, są osoby z zaburzeniami psychicznymi, osoby bezdomne, opuszczające pieczę zastępczą, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład poprawczy, schronisko dla nieletnich, a także cudzoziemcy, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy.

Mieszkania te są formą pomocy społecznej, przygotowującą, przy wsparciu specjalistów, osoby w nich przebywające do prowadzenia niezależnego życia lub wspierającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu.

Mieszkania mogą być prowadzone przez:

- każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej,
- organizację pozarządową.

Istnieje rozróżnienie form wsparcia w obu typach mieszkania. W mieszkaniu treningowym świadczy się usługi bytowe, pracę socjalną oraz naukę rozwijania lub utrwalania niezależności, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną w celu umożliwienia prowadzenia niezależnego życia.

W mieszkaniu wspomagany świadczy się usługi bytowe, pracę socjalną oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w codziennym funkcjonowaniu i realizacji kontaktów społecznych w celu utrzymania lub rozwijania niezależności osoby na poziomie jej psychofizycznych możliwości. Mieszkanie wspomagane jest przeznaczone w szczególności dla:

- osoby niepełnosprawnej lub osoby z zaburzeniami psychicznymi,
- osoby w podeszłym wieku lub przewlekle chorej.

Promocja różnych form zamieszkania (mieszkania treningowe, wspomagane oraz zamieszkanie poprzez Społeczną Agencję Najmu)

Mieszkania treningowe i wspomagane powinny spełniać minimalne standardy dotyczące wsparcia i minimalne standardy pomieszczeń, w tym w zakresie odpowiedniej powierzchni użytkowej, warunków mieszkalnych i sanitarnych oraz wyposażenia, określone w przepisach.

Wsparcie w mieszkaniu treningowym jest przyznawane na czas określony. Wsparcie w mieszkaniu wspomagany jest przyznawane na czas określony, a w przypadku osób, które posiadają orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, a także w szczególnie uzasadnionych przypadkach w stosunku do innych osób – może zostać przyznane na czas nieokreślony.

Podstawą przyznania wsparcia w mieszkaniu treningowym lub wspomagany jest decyzja zwana „kontraktem mieszkaniowym”, zawartym między podmiotem kierującym do tej formy wsparcia, podmiotem prowadzącym mieszkanie treningowe lub wspomagane oraz osobą ubiegającą się o pobyt w tym mieszkaniu.

Kwalifikacja osoby ubiegającej się o pobyt w mieszkaniu treningowym lub wspomagany odbywa się na podstawie dokumentów potwierdzających spełnianie przesłanek.

Korzystanie ze wsparcia w mieszkaniu treningowym lub wspomagany prowadzonym przez organizacje pozarządowe odbywa się na podstawie umowy cywilnoprawnej zawartej z osobą korzystającą z pobytu w takim mieszkaniu lub jej przedstawicielem ustawowym, organizacją i jednostką publiczną wspierającą prowadzenie mieszkania.

Spółeczna Agencja Najmu

W Poznaniu Społeczną Agencję Najmu (SAN) prowadzi Zarząd Komunalnych Zasobów Lokalowych. Oferta SAN jest adresowana do osób z tzw. luki dochodowej, czyli zarabiających zbyt dużo, by otrzymać mieszkanie komunalne i jednocześnie za mało, by kupić mieszkanie na kredyt czy wynająć je komercyjnie na rynku.

Spółeczna Agencja Najmu będzie pośredniczyć między właścicielami mieszkań na wynajem i osobami, którym dochody lub sytuacja życiowa utrudniają najem mieszkania w warunkach rynkowych.

Agencja wykorzystuje potencjał mieszkań z zasobu prywatnego, które z różnych powodów nie są wynajmowane przez właścicieli, bo np. ktoś je odziedziczył i mieszka w innym mieście albo nieruchomość czeka, aż dzieci podrosną i się tam wprowadzą lub właściciel obawia się problemów związanych z wynajmem, takich jak nierzetelni najemcy czy możliwe zniszczenie lokalu. W ramach Społecznej Agencji Najmu zostało udostępnionych 100 mieszkań.

Właściciele prywatni zgłaszający się do SAN podpisują umowę z ZKZL i to spółka miejska jest odpowiedzialna za bieżące płatności i ewentualne remonty lokali.

Publiczny partner, jakim jest ZKZL, to dla właścicieli wiarygodny kontrahent, który jest gwarancją stabilnego i regularnego wynajmu. Właściciele mieszkań – poza gwarancjami terminowej zapłaty w całym okresie najmu, otrzymania lokalu w stanie niepogorszonym i brakiem jakichkolwiek obowiązków związanych z kontaktami z najemcą – uzyskują też zwolnienie swoich dochodów z najmu z podatku dochodowego i VAT. Całościowym zarządzaniem nieruchomością zajmie się ZKZL.

O lokal z SAN mogą ubiegać się zainteresowani spełniający kryteria dochodowe, które są uzależnione od liczby osób w gospodarstwie domowym. Poza niższym niż rynkowy czynszem i bezpiecznym najmem lokatorzy będą mogli wnioskować o comiesięczne dopłaty do czynszu.

Kwota dopłaty jest uzależniona od wielkości lokalu i liczby najemców. Przy gospodarstwie wieloosobowym może przekroczyć nawet 1000 zł, a przy większej kawalerce i trzech osobach zamieszkujących może to być 400–500 zł miesięcznie. Na stronie internetowej programu można znaleźć kalkulator dopłat do czynszu.

Kolejnym plusem uczestnictwa w SAN będzie możliwość uzyskania dodatkowych punktów przy ubieganiu się o lokal komunalny w przyszłości.

Osoby zainteresowane wynajmem mieszkania w ramach Społecznej Agencji Najmu muszą pobrać ze strony www.san.poznan.pl wniosek o udział w programie. Dokument należy wydrukować, podpisać, zeskanować i przesłać poprzez wyżej wymienioną stronę internetową lub dostarczyć osobiście do ZKZL.

Z kolei nabór mieszkań do programu prowadzony jest w trybie ciągłym, również poprzez stronę www.san.poznan.pl

DOBRA PRAKTYKA

Różne formy mieszkalnictwa realizowane przez Fundację Pomocy Wzajemnej Barka

Dostępne budownictwo indywidualne z materiałów ekologicznych (gлина i słoma)

Marzeniem Zbyszka Ściany było mieć swój dom. Jako osoba bezdomna mieszkał we Wspólnocie Barka w Marszewie, którą przez wiele lat prowadził, pomagając innym w potrzebie. W ramach nagrody Drabina Jakubowa ufundowanej przez Fundację Barka otrzymał działkę pod budowę własnego domu i 94 tys. zł nieoprocentowanego kredytu z Fundacji Habitat for Humanity. Jak ktoś Zbyszka pyta o sposób na bezdomność, to mówi: wybuduj sobie dom! Użyłem do tego gliny i słomy, produkując cegły. Konstrukcja domu jest drewniana. W wypełnianiu go cegłami z gliny i słomy pomagali mi wolontariusze z całego świata.

Wybudowanie domu było dla naszej rodziny nowym początkiem, pozwoliło nam spełnić marzenie i rozwiązać problem bezdomności. Jestem jednak przekonany, że życie w środowisku wspólnotowym trzeba zachować – mówi Zbyszek.

Fot. Zbyszek z rodziną, członkami wspólnoty i wolontariuszami podczas budowy domu

DOBRA PRAKTYKA

Różne formy mieszkalnictwa realizowane przez Fundację Pomocy Wzajemnej Barka

Mieszkania zbudowane przez przedsiębiorstwo społeczne. Przykład Diakonijnej Spółki Zatrudnienia (DSZ)

Diakonijna Spółka Zatrudnienia (PS ze statusem OPP) zatrudnia 28 pracowników, w tym 50% osób z grup zagrożonych wykluczeniem. Wykonuje pojemniki specjalistyczne oraz odzież roboczą dla firmy Volkswagen.

Zysk wypracowany w przedsiębiorstwie społecznym musi być reinwestowany w cele społeczne. W tym wypadku został przeznaczony na budowę ośmiu mieszkań dla pracowników spółki, którzy wcześniej byli osobami bezdomnymi, mieszkańcami Wspólnoty Barka. Gmina przeznaczyła na ten cel działkę budowlaną. W mieszkaniach przebywają dwie rodziny i sześć osób indywidualnych. Ich powierzchnia to od 25 do 34 m²; należą do DSZ.

Mieszkańcy podpisują umowę z Diakonijną Spółką Zatrudnienia. Co miesiąc opłacają dzierżawę oraz koszty wody, prądu, ogrzewania. Są objęci programem wsparcia przez pracownika socjalnego zatrudnionego przez Diakonijną Spółkę Zatrudnienia.

Fot. Etapy budowy

DOBRA PRAKTYKA

Różne formy mieszkalnictwa realizowane przez Fundację Pomocy Wzajemnej Barka

Mieszkania socjalne. Partnerstwo na rzecz Osiedla Darzybór

Poznański samorząd przeznaczył 20 hektarów ziemi na intensywną działalność socjalną przy ulicy Darzyborskiej. Fundacja Barka zawiązała partnerstwo z Miastem Poznań, Bankiem Gospodarstwa Krajowego i Ministerstwem Mieszkalnictwa na rzecz budowy Osiedla Darzybór. Każdy z partnerów partycypował finansowo w realizacji przedsięwzięcia (Barka pozyskała 150 000 euro od darczyńcy z Holandii). W wyniku tej współpracy powstały 32 domy socjalne. Budowę zakończono w 2005 roku.

Plan budowy osiedla został opracowany z myślą o najsłabszych grupach społecznych i miał modelowy, pilotażowy charakter. Budowa Osiedla Darzybór była prowadzona z aktywnym udziałem osób społecznie wykluczonych na wszystkich jej etapach, zarówno na poziomie planowania, jak i wykonania. Udział ten miał charakter edukacyjny i rehabilitacyjny. Miasto Poznań wprowadziło klauzulę zatrudnieniową. Wykonawcy do różnorodnych prac budowlanych zatrudniali osoby z grup wykluczonych.

Osoby skierowane do zamieszkania na osiedlu uczestniczyły wcześniej w różnych programach reintegracyjnych i aktywizujących organizowanych przez organizacje pozarządowe. Brały udział w programie mieszkań treningowych, gdzie zdobywały podstawowe umiejętności radzenia sobie z samodzielnym utrzymaniem mieszkania.

Jak założyć wspólnotę samopomocową

Dom wspólnotowy jest miejscem życia i pracy, służącym odbudowie godności człowieka bezdomnego, samotnego, ubogiego, niepełnosprawnego, kobiet, mężczyzn i dzieci w różnym wieku. Dom zapewnia nie tylko pobyt tymczasowy lub stały, zależnie od potrzeb i możliwości do samodzielnego funkcjonowania, ale przede wszystkim drogę rozwoju – od wykluczenia do integracji ze wspólnotą, rodziną, otoczeniem i aktywizacji zawodowej.

W domu wspólnotowym członkowie kierują się ideami samopomocy i pomocy wzajemnej, każdy członek pełni określone role i funkcje. Wszyscy członkowie wspólnoty dzielą się odpowiedzialnością, pracą, korzyścią i stratą.

Mieszkańcem domu wspólnoty mogą być rodziny i osoby zagrożone bezdomnością i wykluczeniem społecznym (niepełnosprawne, chore, starsze, samotne i bezdomne, uzależnione, bezrobotne), osoby wspierające działalność wspólnoty i każdy chętny do życia ideałami wspólnoty.

Głównym celem prowadzenia wspólnoty jest nie tylko zapewnienie miejsc pobytu czasowego lub stałego, ale kształtowanie życia wspólnotowego na zasadach idei samopomocy i pomocy wzajemnej prowadzące do wzrostu etycznego i integracji społeczno-zawodowej jej mieszkańców, kształtowanie warunków umożliwiających podjęcie aktywności, pracy nad abstynencją, uczenia ról społecznych, odpowiedzialności za siebie i całą wspólnotę.

Żeby założyć dom wspólnoty potrzebna jest organizacja (stowarzyszenie lub fundacja), która jest organem założycielskim. Ona wybiera lidera domu, osobę, która chce żyć we wspólnocie, lub osobę, która doświadczyła życiowych trudności, poradziła sobie z nimi i na bazie osobistych doświadczeń pomaga innym w potrzebie. Tworzy ona spójny zespół z mieszkańcami domu, aby realizować programy mające wpływ na rozwój etyczny, społeczny, zawodowy i integrację mieszkańców domu w oparciu o zasady samopomocy i pomocy wzajemnej.

Jak założyć wspólnotę samopomocową

W domach wspólnotowych są realizowane:

- programy socjalno-edukacyjne;
- programy terapeutyczne (spotkania edukacyjne, informacyjne, grupy wsparcia, grupy AA, terapia indywidualna);
- programy reintegracji zawodowej i społecznej poprzez działania na rzecz wspólnoty i/lub uczestnictwo w centrach integracji społecznej, klubach integracji społecznej, warsztatach terapii zawodowej, zakładach aktywności zawodowej;
- programy rozwijające aktywność zawodową i samozatrudnienie;
- programy pomocy wzajemnej obejmujące zarówno członków wspólnoty, jak i społeczność lokalną;
- nauka odpowiedzialności za grupę poprzez powierzanie obowiązków pracy społecznej, np. opiekun – osoba wyłoniona spośród mieszkańców, pełniąca dyżur, odpowiedzialna za bezpieczeństwo i udzielenie stosownej pomocy zwłaszcza w godzinach nocnych; pracownicy obsługi – jak kucharz, magazynier, pracownik pralni, kierowca, osoby sprząające, dbające o otoczenie domu itp.;
- nauka samodzielności oraz racjonalnego gospodarowania środkami;
- prowadzenia działalności charytatywnej wobec społeczności lokalnej i innych osób w potrzebie.

Zespół domu wspólnoty:

- lider – osoba zarządzająca wspólnotą, odpowiedzialna za realizację, dobrostan psychiczny osób i rozwój domu wspólnotowego itp.,
- księgowość – firma zewnętrzna prowadząca finanse domu,
- pracownik socjalny/ psycholog (wolontariat lub umowa cywilno-prawna),
- prawnik – z firmy zewnętrznej (wskazanie osobie bezdomnej adresów instytucji, w których udzielane są nieodpłatne porady prawne) lub zatrudniony w ramach umowy cywilno-prawnej,
- wolontariusze,
- darczyńcy i osoby wspierające ze środowiska lokalnego lub innych wspólnot

Jak założyć wspólnotę samopomocową

Domy wspólnotowe realizują swoją misję w oparciu o określone idee, gwarantując niezależność, odrębność i autonomię, w oparciu o system wartości uniwersalnych, gdzie dobro wspólne jest przedkładane ponad partykularne interesy. Członkowie domu wspólnotowego współdecydują o funkcjonowaniu domu, jego charakterze i podjętych działaniach, ustalają wspólnie z pracownikami, wolontariuszami, przyjaciółmi kierunki rozwoju domu, rozliczają się z podjętych działań przed tym gremium.

Wspólnoty Barki gromadzą się w Sieć Współpracy, gdzie prowadzone są programy edukacji ogólnej, tzw. Uniwersytet Ludowy, spotkania formacyjne, integracyjne umożliwiające określenie kierunków rozwoju wspólnot w zmieniającej się rzeczywistości oraz relacje pomiędzy wspólnotami.

Stowarzyszenie wynajmuje, kupuje lub otrzymuje w darowiźnie dom (z reguły do remontu), który stopniowo jest remontowany przez przyszłych mieszkańców. Osoby są kierowane przez OPS, ośrodki odwykowe, więzienia lub przychodzą z własnej woli i potrzeby. W początkowym etapie sugerowane są małe wspólnoty, nie większe niż 15 osób. Dopiero, kiedy wspólnota nabiera doświadczenia, można myśleć o powiększeniu. Osoby dochodzą stopniowo, w odstępach czasu, żeby nowo przybyli mieszkańcy oswajali się z zasadami życia wspólnoty i je stopniowo uwewnętrzniali.

Jednym z ważnych elementów życia wspólnoty jest praca. Ważne jest, żeby obok domu była przestrzeń na mały warsztat pracy, ogród, budynek gospodarczy umożliwiający hodowlę zwierząt, tak żeby wspólnota mogła wypracowywać środki na podstawowe koszty utrzymania w ramach działalności odpłatnej pożytku publicznego. Stowarzyszenie może też podejmować współpracę z firmami prywatnymi, które kupują usługi i produkty od podmiotów ekonomii społecznej. Osoby kierowane przez OPS mogą otrzymać wsparcie ustawowe w pokryciu ich kosztów utrzymania. Jednak wszyscy mieszkańcy uczestniczą w pracach na rzecz wspólnoty w miarę swoich możliwości zdrowotnych i sprawnościowych. Osoby usamodzielniające się podejmują pracę w firmach prywatnych lub przedsiębiorstwach społecznych. Mogą też utworzyć małe wspólnoty życia i wsparcia.

Jak założyć wspólnotę samopomocową

Wspólnota zachowuje abstynencję od alkoholu i innych środków psychoaktywnych.

W przypadku załamania abstynencji wspólnota przeprowadza rozmowę dyscyplinującą, kieruje na grupę AA lub na indywidualną terapię. Jeśli to nie skutkuje, wspólnota wspiera osobę w uczestnictwie w terapii zamkniętej w ośrodku leczenia uzależnień. Po terapii osoba może powrócić do wspólnoty. W przypadku osób, które notorycznie łamią zasady abstynencji czy nie angażują się w życie wspólnoty praktykowane są też zmiany miejsca zamieszkania – przeprowadzka do innej wspólnoty.

Rezultat działania:

- udzielenie długoterminowego i całodobowego schronienia osobom zagrożonym bezdomnością i wykluczeniem społecznym,
- wdrożenie osób bezdomnych do pracy, obowiązków, odpowiedzialności, aktywności zarówno na rzecz wspólnoty domu, jak i społeczności lokalnej,
- stworzenie miejsc pracy dla członków wspólnoty i społeczności lokalnej,
- utworzenie rynku zbytu dla wyprodukowanych przez wspólnotę produktów i usług,
- włączenie członków domu wspólnotowego w środowisko lokalne i nadanie mu znaczenia animatora życia społecznego, zwłaszcza w małych miejscowościach,
- zbudowanie nowego wizerunku osób bezdomnych i wykluczonych społecznie poprzez promowanie ich talentów, umiejętności,
- zintegrowanie środowiska lokalnego i budowanie partnerstwa służącego rozwiązywaniu problemów społeczności lokalnej,
- rozwinięcie środowiska lokalnego poprzez rozwój spółdzielni socjalnych, farm ekologicznych itp.,
- włączanie instytucji i okolicznych organizacji oraz społeczności lokalnej do współpracy ze wspólnotą

Jak założyć wspólnotę samopomocową

1. Warunki realizacji programu:

- pokoje mieszkalne 1- i 2-osobowe, przynajmniej 5 m² na osobę z wyposażeniem,
- łazienka z bieżącą ciepłą wodą,
- toalety: osobna dla kobiet i mężczyzn oraz przynajmniej jedna toaleta dla osób z niepełnosprawnościami,
- pomieszczenia kuchenne umożliwiające przygotowanie posiłków dla wszystkich, wyposażone w meble i sprzęt, dostosowane do przepisów sanepidu,
- jadalnia, w której członkowie wspólnoty mogą razem spożywać posiłki, spotykać się przy wspólnym stole w celu omawiania bieżących spraw i problemów domu wspólnotowego, prowadzić grupy wsparcia, grupy edukacyjno-terapeutyczne,
- pomieszczenia magazynowe,
- miejsca do prania z urządzeniami pralniczymi,
- trzy posiłki dziennie przygotowywane na miejscu, najczęściej z zaangażowaniem członków wspólnoty,
- pokój do prowadzenia pracy socjalnej, zajęć edukacyjnych,
- apteczka.

2. Współpraca przy realizacji wsparcia:

- organizacje pozarządowe i instytucje działające w obszarze pomocy społecznej,
- urzędy miast i gmin,
- wydziały zarządzania kryzysowego,
- zakłady komunalne (zarząd komunalnych zasobów lokalowych, miejskie przedsiębiorstwo gospodarki mieszkaniowej itp.),
- społeczność lokalna (przedstawiciele szkół, przedszkoli, rady osiedli, prywatni przedsiębiorcy itp.),
- rady osiedli,
- służba zdrowia,
- poradnie terapeutyczne – zakłady leczenia uzależnień,
- Kościoły,
- inne.

Jak założyć wspólnotę samopomocową

3. Dokumentacja usługi:

MINIMUM DOKUMENTACJI PROWADZONEJ W PLACÓWCE

- statut placówki, zasady funkcjonowania wspólnoty,
- karta mieszkańca,
- rejestr mieszkańców,
- dziennik raportów,
- książka meldunkowa,
- dokumentacja Sanepidu,
- dokumenty wynikające ze stosowania przepisów: rachunkowość, kodeks pracy, prawo budowlane, przepisy przeciwpożarowe.

4. Koszty i finansowanie:

Źródła finansowania:

- gmina w zakresie funkcjonowania placówki (możliwe współfinansowanie przez więcej niż jedną gminę),
- wkład własny, środki wypracowywane w ramach działalności odpłatnej pożytku publicznego organizacji/institucji oraz prywatni darczyńcy krajowi i zagraniczni,
- fundusz przeciwalkoholowy (Miejskie /Gminne Programy Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych),
- wpłaty do kasy domu na cele statutowe.

Koszty stałe:

- utrzymanie obiektu (eksploatacja): czynsz, podatek, opłaty za zużycie wody, energii elektrycznej, gazu, centralnego ogrzewania itp., naprawy bieżące,
- wynagrodzenia dla personelu merytorycznego i administracyjnego (w przypadku domu wspólnotowego, w którym są zatrudnione osoby).

Jak założyć wspólnotę samopomocową

Pozostałe koszty:

- wyposażenie obiektu zgodnie z odpowiednimi przepisami Prawa budowlanego oraz o ochronie przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów,
- wyposażenie pomieszczeń użytkowych (sale mieszkalne, kuchnie, sanitariaty itp.),
- prace remontowe i adaptacyjne,
- zakup żywności,
- zakup bielizny pościelowej i osobistej,
- zakup środków chemicznych i higieny osobistej,
- zakup leków do apteczki,
- usługi, np. doradztwo zawodowe, psychologiczne, terapeutyczne.

5. Monitoring i ewaluacja wykonania usługi:

- liczba osób zamieszkujących w domach wspólnotowych,
- liczba spółdzielni socjalnych,
- liczba miejsc pracy,
- liczba podjętych działań na rzecz społeczności lokalnej,
- rodzaj podjętych działań na rzecz społeczności lokalnej
- liczba osób, które podjęły terapię,
- liczba osób, które zakończyły terapię,
- liczba podmiotów współpracujących,
- liczba podmiotów współpracujących na podstawie formalnego porozumienia,
- liczba realizowanych projektów aktywizujących/wspierających,
- rodzaj realizowanych projektów aktywizujących/wspierających,
- liczba osób biorących udział w projekcie aktywizującym/wspierającym,
- liczba osób realizujących IPWB,
- liczba osób przyjętych w wyniku interwencji Policji, SM (traktowane jako przypadki ratowania zdrowia lub życia),
- liczba udostępnionych miejsc,
- liczba osób usamodzielnionych,
- poziom zadowolenia z oferowanych usług.

Ewaluacja:

- gmina – na podstawie sprawozdań półrocznych, rocznych z wykonania zadania oraz kontroli,
- organizacja prowadząca na podstawie rocznej autoewaluacji – protokół autoewaluacji.

Zakończenie

Szanowni Państwo, Drodzy Przyjaciele!

Oddajemy w Wasze ręce Przewodnik po ekonomii społecznej, która pozwala kształtować w środowiskach lokalnych więzi i relacje pomiędzy różnymi grupami społecznymi.

To ważna publikacja prezentująca narzędzia pozwalające trwale wyprowadzić z trudności życiowych, kryzysów nie tylko pojedyncze osoby, ale i całe środowiska. Aby takie zmiany mogły zaistnieć, potrzebne jest podejście systemowe.

Rekomendujemy, aby rozwiązania ekonomii społecznej przedstawić zainteresowanym środowiskom. By wspólnoty lokalne dowiedziały się, na czym polega ekonomia społeczna, jakie ma instrumenty, jakie wprowadza zmiany, co jest potrzebne, żeby takie narzędzia mogły zaistnieć na nowym terenie. Następnie przedstawiciele owego środowiska zapraszani są do odbycia wizyty studyjnej do instytucji, organizacji, które pokażą, jak w praktyce funkcjonują instrumenty ekonomii społecznej. Kolejnym etapem jest utworzenie międzysektorowego partnerstwa lokalnego, które składa się z przedstawicieli samorządu, instytucji publicznych, firm prywatnych oraz organizacji obywatelskich. Do partnerstwa zaproszeni zostają wszyscy ważni aktorzy, którzy razem tworzą plan rozwoju i wdrożenia narzędzi integracji na swoim terenie. To ci partnerzy razem kształtują przyjazne, włączające środowisko lokalne, które czuwa nad tym, aby instytucje ekonomii społecznej na danym terenie powstały. Ich rolą jest również wspieranie tych podmiotów poprzez społecznie odpowiedzialne zakupy, zlecanie usług, zakup produktów w podmiotach ekonomii społecznej czy przedsiębiorstwach społecznych funkcjonujących w danej wspólnotie lokalnej. Niezwykle istotne jest także promowanie tych podmiotów oraz podnoszenie świadomości społecznej – kupując w tym miejscu produkt czy usługę, otrzymujemy nie tylko wartość materialną, ale również uczestniczymy w przemianie losu konkretnych osób, poprawie ich kondycji społecznej, psychicznej i zawodowej.

Na podstawie wieloletnich doświadczeń Barki we wdrażaniu rozwiązań z zakresu ekonomii społecznej w Polsce rekomendujemy wprowadzanie naszych metod najpierw do polityk lokalnych, a gdy na danym obszarze pojawi się więcej dobrych przykładów, można wówczas rozwiązania te rekomendować na poziomie regionalnym oraz ogólnokrajowym. Warto zorganizować spotkanie, konferencję czy wizytę studyjną do podmiotów ekonomii społecznej, na którą zaproszeni zostaną m.in. posłowie, członkowie komisji ds. polityki społecznej, komisji ds. zatrudnienia, by przedstawić model i wpływać na to, aby zostały wprowadzone akty prawne umożliwiające rozwój ekonomii społecznej w szerokim nurcie integracji społeczno-zawodowej, spójności społecznej oraz zrównoważonego rozwoju wspólnot lokalnych.

Do zobaczenia na szlaku!

BARKA

FUNDACJA
POMOCY
WZAJEMNEJ

COPYRIGHT: Fundacja Pomocy Wzajemnej Barka

WYDAWCA: Fundacja Pomocy Wzajemnej Barka
ul. św. Wincentego 6/9, 61-003 Poznań
tel. 61 668 23 00, www.barka.org.pl

Publikacja powstała dzięki wsparciu:

